

EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS
ANTRASIS SKYRIUS

NUTARIMAS DĖL

Artūro MORKŪNO
pareiškimo Nr. 29798/02
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (antrasis skyrius), 2007 m. balandžio 12 d. posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko A. B. BAKA,
teisėjų I. CABRAL BARRETO,
R. TÜRMEŅ,
M. UGREKHELIDZE,
V. ZAGREBELSKY,
A. MULARONI,
D. JOČIENĖS,
ir skyriaus kanclerės S. DOLLÉ,

atsižvelgdamas į minėtą pareiškimą, pateiktą 2002 m. liepos 12 d.,

atsižvelgdamas į sprendimą taikyti Konvencijos 29 straipsnio 3 dalį bei nagrinėti bylos priimtino ir esmės klausimus kartu,

atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės pateiktą poziciją ir į pareiškėjo kaip atsakymą pateiktą nuomonę,

po svarstymo nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėjas Artūras Morkūnas yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1962 m., gyvenantis Šiauliuose. Teisme pareiškėjui atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas R. Andrikis. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

I. BYLOS APLINKYBĖS

Šalių pateikti bylos faktai gali būti apibendrinti kaip išdėstyta toliau.

A. Pareiškėjui iškelta baudžiamoji byla

Anksčiau du kartus teistas pareiškėjas, buvo suimtas 1999 m. kovo 1 d. ir apklaustas, įtariant jį veislininko šantažavimu ir turto prievartavimu.

1999 m. kovo 2 d. Šiaulių miesto apylinkės teismas sankcionavo pareiškėjo kardomąjį kalinimą 10 dienų, motyvuodamas, kad jis gali padaryti naujų nusikaltimų ir trukdyti tyrimui. Pareiškėjas ir jo advokatas dalyvavo teismo posėdyje.

1999 m. kovo 9 d. pareiškėjui buvo pateikti kaltinimai dėl turto prievartavimo, padaryto veikiant organizuotoje grupėje. Tą pačią dieną Šiaulių miesto apylinkės teismas, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, tais pačiais pagrindais pratęsė pareiškėjo suėmimo terminą iki 1999 m. gegužės 12 d. 1999 m. kovo 22 d. Šiaulių apygardos teismas, pareiškėjo advokatui dalyvaujant, atmetė pareiškėjo skundą dėl sprendimo pratęsti suėmimo terminą.

1999 m. gegužės 12 d. Šiaulių miesto apylinkės teismas pratęsė pareiškėjo kardomojo kalnimo terminą iki 1999 m. liepos 12 d., remdamasis tais pačiais pagrindais, t. y. motyvuodamas, kad pareiškėjas gali padaryti naujų nusikaltimų ar trukdyti tyrimui. Pareiškėjas ir jo advokatas dalyvavo teismo posėdyje.

Pareiškėjo skundas dėl nutarties pratęsti suėmimo terminą, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, buvo atmestas 1999 m. gegužės 25 d.

1999 m. liepos 12 d. Šiaulių miesto apylinkės teismas tais pačiais pagrindais vėl pratęsė pareiškėjo kardomojo kalnimo terminą iki 1999 m. rugšėjo 1 d. Pareiškėjas ir jo advokatas dalyvavo teismo posėdyje. Pareiškėjas pateikė skundą, prašydamas pakeisti suėmimą kita kardomąja priemone. Jis teigė esąs nekaltas ir kad nėra jokio pavojaus, jog jis gali pabėgti, kadangi jis turi šeimą ir pastovią gyvenamąją vietą. 1999 m. liepos 21 d. Šiaulių apygardos teismas, pareiškėjo advokatui dalyvaujant, atmetė pareiškėjo skundą. Teismas nustatė, kad pareiškėjo suėmimo pagrindai išlieka.

1999 m. rugpjūčio 30 d. Šiaulių apygardos teismas, pareiškėjo advokatui dalyvaujant, leido pratęsti pareiškėjo kardomąjį kalnimą iki 1999 m. gruodžio 31 d. Teismas trumpai nurodė, kad pareiškėjas „kaltinamas padaręs sunkius nusikaltimus ir yra pagrindo manyti, jog jis gali daryti naujus nusikaltimus, jeigu bus paleistas į laisvę“. 1999 m. rugsėjo 21 d. Apeliacinis teismas, dalyvaujant pareiškėjo atstovui, atmetė pareiškėjo skundą dėl tokio sprendimo. Apeliacinės instancijos teismas *inter alia* nurodė, kad pareiškėjas įtariamas vadovavęs nusikalstamam susivienijimui ir todėl įtarimas, kad jis gali padaryti naujų nusikaltimų ir paveikti liudytojus, yra pagrįstas.

1999 m. gruodžio 23 d. Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomojo kalnimo terminą iki 2000 m. vasario 1 d. Nors teismas pabrėžė, kad būtina paspartinti bylos tyrimą, jis konstatavo, kad suėmimo pratęsimas yra pagrįstas, kadangi pareiškėjas gali pabėgti ir daryti naujus nusikaltimus. Pareiškėjas ir jo advokatas dalyvavo teismo posėdyje. 2000 m. sausio 6 d. pareiškėjo skundas dėl tokio sprendimo, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, buvo atmestas Apeliaciniame teisme.

Per 1999 metus kelių kitų baudžiamųjų bylų kontekste pareiškėjui buvo pateikti kaltinimai dėl pasikėsimo nužudyti sunkinančiomis aplinkybėmis, turto sužalojimo organizavus sprogimus, nusikalstamo susivienijimo kūrimo ir melagingo pranešimo apie nusikaltimą. Šie kaltinimai vėliau buvo pridėti prie pradinių kaltinimų pareiškėjui.

2000 m. sausio 27 d. Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo suėmimo terminą iki 2000 m. balandžio 1 d., motyvuodamas, kad pareiškėjas gali pabėgti ir daryti naujus nusikaltimus. Teismas nustatė, kad tokį manymą pateisina pareiškėjui pareikštų kaltinimų sunkumas ir du ankstesni jo teistumai. Pareiškėjas ir jo gynėjas dalyvavo teismo posėdyje.

2000 m. vasario 14 d. Apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo skundą dėl kardomojo kalnimo termino pratęsimo ir pritarė žemesnės instancijos teismo sprendimo motyvams.

2000 m. kovo 30 d. Šiaulių apygardos teismas tais pačiais pagrindais pratęsė pareiškėjo suėmimo terminą iki 2000 m. gegužės 1 d. Pareiškėjas ir jo advokatas dalyvavo teismo posėdyje.

Kaltinamoji išvada pareiškėjo byloje buvo patvirtina 2000 m. balandžio 17 d. Jam buvo pareikšti kaltinimai pagal penkis punktus: dėl pasikėsimo nužudyti, turto prievartavimo, dalyvavimo nusikalstamame susivienijime, turto sužalojimo ir neteisėto sprogmenų įsigijimo. Kartu su pareiškėju kaltinimai buvo pareikšti dar keturiems kaltinamiesiems. Byloje buvo nustatyti 29 liudytojai, o bylos medžiagą sudarė 5 tomai.

Tą pačią dieną Apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo skundą dėl jo kardomojo kalnimo termino pratęsimo.

2000 m. gegužės 1 d. Šiaulių apygardos teismas surengė pasėdį, kuriame dalyvavo pareiškėjas ir jo advokatas, ir nusprendė pratęsti pareiškėjo kardomąjį kalnimą iki 2000 m. liepos 10 d., motyvuodamas, kad

jis gali pabėgti, daryti naujus nusikaltimus ir trukdyti tyrimui. Teismas nurodė, kad pareiškėjui pareikšti sunkūs kaltinimai ir bylos medžiagoje yra svarių įrodymų, pagrindžiančių tokį manymą. Pareiškėjas pateikė skundą, teigdamas, kad įrodymų prieš jį nepakanka jo kardomajam kalinimui pratęsti. 2000 m. gegužės 18 d. Apeliacinis teismas, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, atmetė pareiškėjo skundą.

2000 m. gegužės 12 d. įvyko apygardos teismo tvarkomasis posėdis, kuriame, pareiškėjo advokatui dalyvaujant, buvo nutarta grąžinti bylą tyrėjams. Tame pačiame posėdyje teismas atmetė pareiškėjo prašymą pakeisti kardomąją priemonę.

2000 m. birželio 12 d. Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2000 m. rugsėjo 12 d. tais pačiais pagrindais, kaip ir anksčiau. Pareiškėjas ir jo advokatas dalyvavo teismo posėdyje. 2000 m. birželio 30 d. Apeliacinis teismas, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, atmetė pareiškėjo skundą dėl šios nutarties.

2000 m. rugsėjo 6 d. Apeliacinis teismas panaikino 2000 m. gegužės 12 d. sprendimą, grąžindamas bylą nagrinėti apygardos teismui. Tame pačiame posėdyje teismas pratęsė pareiškėjo kardomojo kalinimo terminą iki 2000 m. lapkričio 12 d., konstatuodamas, kad kardomojo kalinimo pratęsimo pagrindai išlieka. Pareiškėjas ir jo advokatas dalyvavo teismo posėdyje. Pareiškėjas apskundė 2000 m. gegužės 12 d. sprendimą kasacine tvarka, bet Aukščiausiasis Teismas šį skundą atmetė lapkričio 7 d.

2000 m. lapkričio 9 d. Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2001 m. vasario 9 d., motyvuodamas, jog yra pavojus, kad pareiškėjas gali trukdyti tyrimui ir daryti naujus nusikaltimus. Teismas atkreipė dėmesį į pareiškėjo ankstesnį teistumą, jam pareikštų kaltinimų sunkumą ir įrodymų byloje, pagrindžiančių tokį pavojų, svarumą. Pareiškėjas ir jo atstovas dalyvavo teismo posėdyje.

2000 m. lapkričio 23 d. Šiaulių apygardos teismas atidavė pareiškėją teismui.

Tą pačią dieną Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2001 m. gegužės 9 d. tais pačiais pagrindais. Pareiškėjas ir jo gynėjas dalyvavo teismo posėdyje. Pareiškėjo skundas dėl šio sprendimo buvo atmestas Apeliaciniame teisme 2000 m. gruodžio 27 d. Apeliacinis teismas pastebėjo, kad bylos nagrinėjimas užsitęsė, tačiau atkreipė dėmesį, kad toks vilkinimas įvyko ne dėl bylą nagrinėjančio teismo kaltės.

2001 m. gegužės 2 d. Šiaulių apygardos teismas, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2001 m. rugpjūčio 9 d. tais pačiais pagrindais. Pareiškėjo skundas dėl šio sprendimo buvo atmestas Apeliaciniame teisme 2001 m. gegužės 22 d.

2001 m. birželio 5 d. prokuroras patvirtino kaltinamąją išvadą kitoje baudžiamojoje byloje, kurioje pareiškėjas buvo kaltinamas pagal 8 punktus, tarp jų ir sunkaus kūno sužalojimo padarymu, vagyste ir turto prievartavimu. Kartu su pareiškėju kaltinimai buvo pareikšti dar dviem asmenims. Byloje buvo nustatyti septyni nukentėjusieji ir devyni liudytojai. 2001 m. birželio 25 d. Šiaulių apygardos teismas atidavė pareiškėją teismui toje byloje.

2001 m. liepos 4 d. Šiaulių apygardos teismas, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2001 m. lapkričio 9 d. tais pačiais pagrindais. Pareiškėjas šį sprendimą apskundė, prašydamas paleisti jį už užstatą. Jis teigė, kad jo suėmimas buvo nepagrįstas, kadangi jis galėjo gyventi su savo šeima. 2001 m. liepos 20 d. Apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo skundą dėl termino pratęsimo. Teismo posėdyje dalyvavo pareiškėjo advokatas.

2001 m. spalio 4 d. Šiaulių apygardos teismas, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, pratęsė pareiškėjo kardomojo kalinimo terminą iki 2002 m. vasario 9 d. Teismas rėmėsi įrodymų byloje svarumu ir tuo, kad pareiškėjas gali daryti naujus nusikaltimus bei trukdyti tyrimui, paveikdamas liudytojus.

2001 m. spalio 17 d. Apeliacinis teismas, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, atmetė pareiškėjo skundą dėl šios nutarties. Teismas atsižvelgė į tai, kad pareiškėjo kardomasis kalinimas trunka gana ilgai, tačiau nurodė, kad tai yra pateisinama, atsižvelgiant į bylos sudėtingumą ir apimtį (didelis kaltinimų skaičius penkiems kaltinamiesiems ir devynių tomų apimtys byla). Apeliacinis teismas nenustatė jokių proceso vilkinimo požymių. Jis pastebėjo, kad bylos nagrinėjimas užtruko dėl objektyvių aplinkybių, konkrečiai, dėl to, kad keli posėdžiai buvo atidėti į teismą neatvykus liudytojams ar gynėjams. Kelis kartus bylos nagrinėjimą prašė atidėti teisiamieji. Galiausiai, teismas konstatavo, kad pareiškėjas nenurodė rimtų priežasčių, kuriomis remiantis būtų galima pakeisti kardomąją priemonę.

2001 m. gruodžio 7 d. abi bylos prieš pareiškėją buvo sujungtos ir prokuratūra pateikė naujus kaltinimus. Pareiškėjas buvo kaltinamas nusikalstamo susivienijimo sukūrimu, neteisėtu sprogmenų įsigijimu, turto prievartavimu ir sužalojimu visuotinai pavojingu būdu, tuo padarant sunkių kūno sužalojimų, ir pasikėsiniu nužudyti kelis asmenis. Šie kaltinimai buvo pareikšti dėl daugiau kaip 11 epizodų, įvykusių skirtingu laiku.

2002 m. vasario 6 d. Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2002 m. gegužės 9 d. tais pačiais pagrindais, kaip ir anksčiau. Apygardos teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad pareiškėjas savo kaltę neigė ir tai yra viena iš priežasčių, pagrindžiančių pavojų, kad pareiškėjas gali pabėgti, trukdyti tyrimui ir daryti naujus nusikaltimus. Pareiškėjo advokatas dalyvavo teismo posėdyje.

2002 m. vasario 27 d. Apeliacinis teismas, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, atmetė pareiškėjo skundą dėl šios nutarties. Nors Apeliacinis teismas pripažino, kad pareiškėjo kardomasis kalinimas užsitęsė, teismo nuomone, kardomojo kalinimo trukmė yra pateisinama, atsižvelgiant į bylos sudėtingumą, pareiškėjui pateiktų kaltinimų sunkumą ir skaičių bei įrodymų byloje svarumą. Apeliacinis teismas pastebėjo, kad tyrimas ir teisminis bylos nagrinėjimas buvo ne kartą atidėti, kad būtų patenkinti įvairūs kaltinamųjų/teisiamųjų ir jų advokatų procesiniai prašymai ištirti ar iš naujo įvertinti įrodymus. Be to, į kai kuriuos teismo posėdžius neatvykdavo liudytojai, ieškovai ir teisiamųjų advokatai. Tuo pačiu, apeliacinės instancijos teismas panaikino apygardos teismo 2002 m. vasario 6 d. nutarties motyvuose nuorodą į tai, kad pareiškėjo kaltės neigimas yra viena iš aplinkybių, pateisinančių jo kardomąjį kalinimą. Šiuo požiūriu Apeliacinis teismas pabrėžė, kad rėmimasis tokia aplinkybe gali neteisėtai iš anksto nulemti bylą nagrinėjančio teisėjo vertinimą dėl pareiškėjui pateiktų kaltinimų esmės. Apeliacinis teismas pažymėjo, kad suėmimo priežastys turi būti susijusios tik su poreikiu užtikrinti asmens dalyvavimą teisme, todėl kardomasis kalinimas negali būti sankcionuojamas jokia išankstinio įrodymų prieš teisiamąjį ar jo pareiškimų dėl kaltinimų vertinimo pagrindu.

Apeliacinis teismas pastebėjo, kad pareiškėjas nepateikė rimtų priežasčių, kurių pagrindu būtų galima keisti kardomąją priemonę, ir visi jo prašymai paleisti į laisvę buvo motyvuojami tik tariamu įrodymų nepakankamumu; pareiškėjo apeliaciniuose skunduose nebuvo aplinkybių, išsklaidančių pavojų, kad pareiškėjas gali pabėgti, trukdyti tyrimui ar padaryti naujų nusikaltimų. Šiuo požiūriu Apeliacinis teismas pakartojo, kad, sprendžiant kardomosios priemonės klausimą, jis nėra kompetentingas spręsti dėl pareiškėjui keliamų kaltinimų esmės. Apeliacinis teismas konstatavo, kad nors pareiškėjo kardomasis kalinimas trunka gana ilgai, vis tiek išlieka tikimybė, kad pareiškėjas gali pabėgti, trukdyti tyrimui ar padaryti naujų nusikaltimų.

2002 m. gegužės 9 d. Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2002 m. rugpjūčio 9 d. ir vėl motyvuodamas tuo, kad pareiškėjas gali bėgti, trukdyti tyrimui ir daryti naujus nusikaltimus. Teismo posėdyje dalyvavo pareiškėjo advokatas.

2002 m. liepos 19 d. Šiaulių apygardos teismas nuteisė pareiškėją pagal aštuonis kaltinimus, tarp jų dėl pasikėsinio nužudyti, sunkaus kūno sužalojimo, dalyvavimo nusikalstamame susivienijime, turto sužalojimo ir vagystės. Jis buvo išteisintas dėl kitų trijų kaltinimų. Pareiškėjas buvo nuteistas 18 metų laisvės atėmimo bausme, į bausmės laiką įskaičiuojant kardomojo kalinimo laiką. Jam taip pat buvo paskirta 2200 Lt (apie 629 eurus) bauda su turto konfiskavimu. Nuosprendis buvo surašytas 36 lapuose, kartu su pareiškėju buvo nuteisti penki kiti asmenys. Teismas išklausė 19 nukentėjusiųjų ir 10 liudytojų parodymus.

Atsakydamas į pareiškėjo skundą dėl bylos nagrinėjimo trukmės, teismas pastebėjo, kad nors bylos nagrinėjimas šiek tiek užsitęsė, pareiškėjo teisės į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką esmė nebuvo pažeista. Apygardos teismas nurodė, kad proceso trukmę didžiąja dalimi lėmė kitų teisiamųjų byloje ir jų advokatų elgesys. Konkrečiai kalbant, 10 teismo posėdžių buvo atidėti dėl to, kad į teismą neatvyko arba dėl ligos negalėjo dalyvauti gynėjai (tarp jų ir pareiškėjo atstovas). Dar trys teismo posėdžiai turėjo būti atidėti dėl teisiamųjų ligos, advokatų pasikeitimo arba teisiamųjų atsisakymo dalyvauti teismo posėdžiuose.

Pareiškėjas pateikė apeliacinį skundą, teigdamas, kad byla prieš jį buvo sufabrikuota, kaltinimai netikslūs ir daugelį kartų keičiami, jam nebuvo leista susipažinti su bylos medžiaga, buvo pažeistos jo gynybos teisės, kad teismas atsisakė iškviesti tam tikrus liudytojus, teisėjai buvo šališki ir kad bylos nagrinėjimas buvo neteisingas dėl tam tikrų kitų pažeidimų. Pareiškėjas taip pat skundėsi dėl bylos nagrinėjimo trukmės.

2003 m. rugsėjo 4 d. Apeliacinis teismas pakeitė nuosprendį ir išteisino pareiškėją dėl daugelio kaltinimų, tarp jų ir dėl pasikėsinio nužudyti, dalyvavimo nusikalstamame susivienijime bei vagystės, remdamasis tuo,

kad pareiškėjo kaltę patvirtinantys įrodymai buvo prieštaringi. Baudžiamoji byla dėl melagingo pranešimo apie nusikaltimą buvo nutraukta suėjus senaties terminui. Pareiškėjo apkaltinamasis nuosprendis dalyje dėl sunkaus kūno sužalojimo padarymo, turto prievartavimo ir sužalojimo buvo paliktas galioti. Bausmė buvo atitinkamai sumažinta iki penkerių metų laisvės atėmimo, į bausmės laiką įskaičiuojant kardomojo kalinimo laiką (nuo 1999 m. kovo 1 d.). Teismas taip pat skyrė pareiškėjui 2000 Lt (apie 571 eurą) vertės turto konfiskavimą.

Nors Apeliacinis teismas pripažino, kad kai kurie delsimai procese priskirtini valstybės institucijoms, būtent dėl bylą nagrinėjusio teismo sudėties pasikeitimo, jis konstatavo, kad pareiškėjo teisė į „bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką“ nebuvo pažeista. Teismas taip pat nenustatė jokių kitų pažeidimų, dėl kurių bylos nagrinėjimas galėtų būti laikomas „neteisingu“, kaip teigė pareiškėjas.

2003 m. gruodžio 2 d. pareiškėjas buvo paleistas lygtinai.

2004 m. kovo 2 d. Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjo kasacinį skundą, nenustatęs jokių neteisingo bylos nagrinėjimo požymių ar pareiškėjo procesinių teisių pažeidimo.

B. Kitos bylos

2002 m. birželio 18 d. pareiškėjas pateikė pareiškimą Šiaulių apygardos administraciniam teismui reikalaudamas iš Teisingumo ministerijos priteisti turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą dėl to, kad kardomojo kalinimo metu jis buvo užkrėstas hepatitu C. 2002 m. birželio 19 d. teismas pareiškimą atsisakė priimti kaip nepriskirtiną šio teismo kompetencijai. Teismas nurodė, kad pareiškėjas turėjo pateikti pareiškimą Vilniaus apygardos administraciniam teismui pagal galiojančias procesines nuostatas.

2002 m. liepos 18 d. Vyriausiasis administracinis teismas pareiškėjo skundą atmetė.

2002 m. rugpjūčio 1 d. pareiškėjas pateikė pareiškimą Šiaulių apygardos administraciniam teismui, reikalaudamas, kad Šiaulių tardymo izoliatorius atlygintų jam turtinę ir neturtinę žalą dėl užkrėtimo hepatitu C. 2002 m. rugpjūčio 8 d. teismas atmetė pareiškimą, nes pareiškėjas nesilaikė galiojančių procesinių reikalavimų, t. y. aiškiai suformuluoti savo faktinius ir teisinius reikalavimus. Teismas skyrė pareiškėjui terminą iki 2002 m. rugpjūčio 19 d. pareiškimo trūkumams pašalinti. 2002 m. rugpjūčio 13 d. pareiškėjas pateikė naują pareiškimą, tačiau 2002 m. rugpjūčio 19 d. Šiaulių apygardos administracinis teismas atmetė pareiškimą tais pačiais pagrindais. 2002 m. rugsėjo 19 d. Vyriausiasis administracinis teismas atmetė pareiškėjo skundą dėl 2002 m. rugpjūčio 19 d. nutarties.

Kalėjimo gydytojai patvirtino, kad pareiškėjas buvo užsikrėtęs hepatitu C ir jam buvo skirtas atitinkamas gydymas. Pareiškėjo būklė toliau buvo stebima visus 2002 metus.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ

A. Nuostatos, susijusios su kardomuoju kalinimu

Baudžiamąjo proceso kodekso, galiojusio iki 2003 m. gegužės 1 d. nuostatose buvo numatyta:

104 straipsnis:

„<...> kardomasis kalinimas (suėmimas) gali būti skiriamas tik bylose dėl nusikaltimų, už kuriuos baudžiamasis įstatymas numato griežtesnę nei vienerių metų laisvės atėmimo bausmę.

Kardomojo kalinimo (suėmimo) skyrimo pagrindai yra pagrįstas manymas, kad kaltinamasis:

1) bėgs (slėpsis) nuo tardymo ir teismo;

2) trukdys nustatyti bylos tiesą [darys poveikį kitiems dalyviams ar naikins įrodymus];

3) darys naujus nusikaltimus <...>, įtariamą padarę nusikaltimus, numatytus Baudžiamąjo kodekso <...> 105 (nužudymas sunkinančiomis aplinkybėmis), 111 (sunkus kūno sužalojimas), <...>, 227 (nusikalstamo susivienijimo organizavimas), <...>, 271 (vagystė), 273 (turto prievartavimas) straipsniuose, 278 straipsnio 2 dalyje (turto sunaikinimas ar sužalojimas tyčia) <...>.

Kai pagrįstai manoma, kad kaltinamasis bėgs (slėpsis) nuo tardymo ir teismo, kardomasis kalinimas (suėmimas) gali būti paskirtas atsižvelgiant į jo šeiminių padėčių, nuolatinę gyvenamąją vietą, darbo santykius, sveikatos būklę, ankstesnį teistumą, ryšius užsienyje ir kitas aplinkybes <...>.“

104¹ straipsnis

„<...>.suimtą asmenį ne vėliau kaip per 48 valandas <...> pristato teisėjui <...>. Teisėjas privalo asmenį apklausti dėl suėmimo pagrįstumo. Suimtojo asmens apklausoje gali dalyvauti prokuroras ir gynėjas [jeigu teisėjas nenusprendžia kitaip]. <...> Apklauses suimtąjį asmenį, teisėjas gali palikti nutartį paskirti kardomąjį kalinimą (suėmimą) galioti toliau, nustatydamas konkretų suėmimo terminą, pakeisti ar panaikinti kardomąją priemonę <...>.

Perdavus bylą į teismą, paskirti, pakeisti ar panaikinti kardomąjį kalinimą gali teismas <...>.“

106 straipsnis

„Kardomasis kalinimas (suėmimas) negali būti taikomas ilgiau kaip šešis mėnesius. Konkretų terminą nustato teisėjas, priėmęs nutartį paskirti kardomąjį kalinimą (suėmimą), o šį terminą pratęsti, bet ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių, gali tas pats arba kitas tos pačios apylinkės teismo teisėjas.

Dėl ypatingo bylos sudėtingumo ar dydžio kardomojo kalinimo (suėmimo) maksimalų terminą, numatytą šio straipsnio pirmojoje dalyje, pratęsti, bet ne ilgiau kaip iki trijų mėnesių, gali apygardos teismo teisėjas. Pratęsimas gali būti pakartotas, bet bylos parengtinio tyrimo stadijoje terminas negali būti pratęsimas ilgiau kaip iki aštuoniolikos mėnesių <...>.

Kardomojo kalinimo (suėmimo) termino pratęsimo klausimui spręsti <...> teisėjas privalo surengti posėdį, į kurį turi būti šaukiami gynėjas bei prokuroras, o esant būtinumui, – ir suimtas. <...>“

106 straipsnio 4 dalis (įsigaliojusi 1999 m. gruodžio 30 d.)

[Kai byla perduodama teismui], pirmos arba apeliacinės instancijos teismas priima nutartį paskirti kardomąjį kalinimą (suėmimą) arba pratęsia jo terminą prokuroro prašymu arba remdamasis savais motyvais, bet ne ilgiau kaip iki trijų mėnesių. Šis terminas gali būti pratęstas, nurodant priežastis, dėl ypatingo bylos sudėtingumo, dydžio ar kitų objektyvių aplinkybių. Kardomojo kalinimo (suėmimo) termino pratęsimo klausimui spręsti teisėjas privalo surengti tvarkomąjį, teisiamąjį ar specialųjį posėdį. Sulaikytasis (suimtas) asmuo, jo gynėjas ir prokuroras yra kviečiami ir privalo dalyvauti posėdžiuose dėl kardamosios priemonės <...>.

Jeigu teismas grąžina bylą tyrimui papildyti, maksimalus kardomojo kalinimo (suėmimo) terminas gali būti pratęstas dar, bet ne ilgiau kaip iki keturių mėnesių. Tokiu atveju, kardomojo kalinimo (suėmimo) klausimą sprendžia teismas ir bylą grąžinama tirti toliau. <...>“

109¹ straipsnis

„Suimtas arba jo gynėjas parengtinio tyrimo metu turi teisę paduoti skundą dėl kardomojo kalinimo paskyrimo ar jo termino pratęsimo [apeliacinės instancijos teismui] <...>. Teisėjas arba apeliacinis teismas privalo skundą išnagrinėti per septynias dienas nuo jo gavimo. Skundui nagrinėti gali būti surengtas posėdis, į kurį šaukiami suimtas su gynėju ar vien tik gynėjas. Prokuroro dalyvavimas tokiam posėdyje yra būtinas.

Apeliacinės instancijos teismo teisėjo priimtas sprendimas yra galutinis ir kasacine tvarka neskundžiamas <...>.

Pakartotinis skundas išsprendžiamas nagrinėjant kardomojo kalinimo terminų pratęsimą.“

Kitose bylai reikšmingose Baudžiamojo proceso kodekso nuostatose, t. y., 52 straipsnio 2 dalies 3 ir 8 punktuose bei 58 straipsnio 2 dalies 8 ir 10 punktuose atitinkamai numatyta, kad kaltinamieji ir jų gynėjai turi teisę „pareikšti prašymus“ ir „apskusti kvotėjo, tardytojo, prokuroro ir teismo veiksmus bei sprendimus.“

249 straipsnio 1 dalis

„Teisėjui vienasmeniškai arba teismui tvarkomajame posėdyje sprendžiant kiekvieno kaltinamojo atidavimo teismui klausimą, turi būti išaiškinamos šios aplinkybės:

<...>

1) ar tinkamai parinkta kardomoji priemonė.“

250 straipsnio 1 dalis

„Pripažinęs, kad yra pakankamas pagrindas kaltinamajam atiduoti teismui, teisėjas vienasmeniškai ar teismas tvarkomajame posėdyje turi išspręsti šiuos klausimus:

<...>

2) dėl kardomosios priemonės kaltinamajam <...>“

267 straipsnio 1 dalis

„[Teismo metu atsakovas turi teisę: <...> 3) pareikšti prašymus; <...> 11) apskūsti teismo nuosprendį ir nutartis.“

277 straipsnis

„Teismas turi teisę teismo nagrinėjimo metu savo nutartimi parinkti, pakeisti ar panaikinti teismam kardomąją priemonę.“

B. Nuostatos, susijusios su valstybės atsakomybe

Civilinio kodekso 6.271 straipsnis (galiojantis nuo 2001 m. liepos 1 d.)

1. Žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto, nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. <...>

3. Šiame straipsnyje vartojamas terminas „aktas“ reiškia bet kokią valdžios institucijos ar jos darbuotojų veiksmą (veikimą, neveikimą), kuris tiesiogiai daro įtakos asmenų teisėms, laisvėms ir interesams <...>.

4. Valstybės ar savivaldybės civilinė atsakomybė <...> atsiranda, jeigu valdžios institucijų darbuotojai neveikė taip, kaip reikalauja įstatymai.“

Civilinio kodekso 6.273 straipsnyje numatyta, kad byloje dėl žalos atlyginimo, kai žalą privalo atlyginti valstybė, valstybei atstovauja Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

SKUNDAI

1. Pareiškėjas skundėsi dėl savo kardomojo kalinimo sąlygų. Konkrečiai, jis skundėsi dėl nepakankamos erdvės, netinkamų sanitarinių, sveikatos priežiūros ir maitinimo sąlygų kardomojo kalinimo įstaigoje. Jis taip pat skundėsi, kad, būdamas suimtas, jis buvo užkrėstas hepatitu C ir jam nebuvo suteiktas tinkamas gydymas. Pareiškėjas rėmėsi Konvencijos 3 straipsniu.

2. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 1 ir 3 dalimis, pareiškėjas skundėsi, kad jo kardomasis kalinimas buvo neteisėtas ir nepagrįstai ilgas. Remdamasis 5 straipsnio 4 dalimi, pareiškėjas taip pat skundėsi, kad jis negalėjo apskūsti 2000 m. rugsėjo 6 d. nutarties dėl jo kardomojo kalinimo teisėtumo.

3. Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu, pareiškėjas skundėsi, kad bylos nagrinėjimas buvo neteisingas, teigdamas, kad nekaltumo prezumpcijos principas ir jo gynybos teisės buvo pažeisti, kad teismas atsisakė apklausti papildomus liudytojus, kad jie neteisėtai priėmė tam tikrus įrodymus byloje ir kad teismų faktinės bei teisinės išvados dėl įrodymų buvo neteisingos.

4. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad jo susirašinėjimas su Europos Žmogaus Teisių Teismu, valstybės institucijomis ir privačiais asmenimis buvo cenzūruojamas kardomojo kalinimo įstaigos administracijos. Jis taip pat skundėsi, kad administracija savavališkai apribojo jo pasimatymus su žmona. Pareiškėjas teigė, kad šiuo požiūriu buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.

5. Remdamasis Konvencijos 9 straipsniu, pareiškėjas skundėsi, kad buvo pažeista jo religijos laisvė, kadangi jam nebuvo leista susitikti su kunigu ir atlikti išpažinties kardomojo kalinimo įstaigoje.

6. Pareiškėjas taip pat rėmėsi Konvencijos 13, 14 ir 17 straipsniais, susiedamas juos su pirmiau minėtais skundais pagal Konvencijos 8 ir 9 straipsnius.

7. Remdamasis Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsniu, pareiškėjas skundėsi dėl laikino jo žmonos turto arešto jam iškeltos baudžiamosios bylos kontekste.

TEISĖ

8. Pareiškėjas skundėsi, kad bendros kalnimo sąlygos kardomojo kalnimo įstaigoje tariamai buvo netinkamos. Jis taip pat teigė, kad, būdamas suimtas, jis buvo užkrėstas hepatitu C ir jam nebuvo suteiktas tinkamas gydymas. Pareiškėjas remiasi Konvencijos 3 straipsniu, kuriame numatyta:

„Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas.“

Vyriausybė teigė, kad pareiškėjas šiuo požiūriu nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, kadangi jis nesilaikė procesinių reikalavimų pateikdamas skundą dėl užkrėtimo hepatitu C ir tariamai netinkamo gydymo. Be to, pareiškėjas nekėlė jokių klausimų dėl kitų kalnimo sąlygų. Pareiškėjas ši argumentą ginčijo.

Teismas pastebi, kad pareiškėjas niekada nesiskundė vidaus teismuose dėl bendrų kalnimo sąlygų. Nors pareiškėjas bandė pateikti skundą dėl medicininės priežiūros kardomojo kalnimo įstaigoje, jis neįvykdė elementarių procesinių reikalavimų. Nėra jokių požymių, kad būtų buvę kokių nors praktinių kliūčių, kurios galėjo trukdyti pareiškėjui laikytis teismų nurodymų ir pateikti skundus pakartotinai. Todėl Teismas konstatuoja, kad pareiškėjas nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, kaip to reikalaujama pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalis (žr. *Jankauskas v. Lithuania* (dec.), no. 59304/00, 2003-12-05).

Todėl ši pareiškimo dalis turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

9. Pareiškėjas taip pat skundėsi dėl savo kardomojo kalnimo, remdamasis Konvencijos 5 straipsniu, kuriame, kiek tai reikšminga bylai, numatyta:

„1. Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą. Niekam laisvė negali būti atimta kitaip, kaip šiais atvejais, ir įstatymo nustatyta tvarka:

<...>

c) kai asmuo teisėtai sulaikomas ar suimamas, kad būtų pristatytas kompetentingai teismo institucijai, pagrįstai įtariant jį padarius nusikaltimą ar kai pagrįstai manoma, jog būtina neleisti padaryti nusikaltimo, arba manoma, jog jis, padaręs tokį nusikaltimą, gali pabėgti;

2. Kiekvienam suimtajam turi būti nedelsiant jam suprantama kalba pranešta, dėl ko jis suimtas ir kuo kaltinamas.

3. Kiekvienas sulaikytasis ar suimtasis pagal šio straipsnio 1 dalies c punkto nuostatas turi būti skubiai pristatytas teisėjui ar kitam pareigūnui, kuriam įstatymas yra suteikęs teisę vykdyti teismines funkcijas, ir turi teisę į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką arba teisę būti paleistas proceso metu. Paleidimas gali būti sąlygojamas garantijų, kad jis atvyks į teismą.

4. Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar suėmus, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl sulaikymo ar suėmimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalnamas neteisėtai, nuspręstų jį paleisti. <...>“

A. Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis

Pareiškėjas skundėsi, kad jo kardomasis kalnimas buvo neteisėtas.

Vyriausybė teigė, kad visas pareiškėjo kardomojo kalnimo laikotarpis buvo sankcionuotas teismų sprendimais, priimtais vadovaujantis vidaus baudžiamojo proceso standartais. Pareiškėjas šio teiginio neginčijo.

Teismas primena, kad pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad bet kokie suėmimo laikotarpiai būtų suderinti su vidaus teise ir nebūtų savavališki. Suėmimo laikotarpis iš principo yra „teisėtas“, jeigu jis grindžiamas teismo sprendimu. Netgi sprendimo dėl suėmimo defektai nebūtinai padaro juo [sprendimu] grindžiamą suėmimo laikotarpį neteisėtą 5 straipsnio 1 dalies požiūriu (žr. *Jėčius v. Lithuania*, no. 34578/97, 2000-07-31, § 56, ECHR 2000-IX).

Remdamasis bylos medžiaga ir Vyriausybės pozicija, Teismas konstatuoja, kad visas pareiškėjo kardomojo kalnimo laikotarpis buvo sankcionuotas ir pratęsimas vidaus teismų, kaip to buvo reikalaujama pagal tuo metu galiojusio Baudžiamojo proceso kodekso 104 ir 104¹ straipsnius (žr. *mutatis mutandis* pirmiau cituotą sprendimą *Jėčiaus* byloje, §§ 65–70). Taip pat negalima teigti, kad pareiškėjo kardomasis kalnimas šių sprendimų pagrindu buvo savavališkas. Pareiškėjas buvo suimtas, įtariant jį padarius daug sunkių nusikaltimų, ir buvo pavojus, kad jis gali pabėgti, trukdyti tyrimui ir daryti naujus nusikaltimus.

Taigi, kadangi visas pareiškėjo kardomojo kalinimo laikotarpis buvo pagrįstas galiojančiais ir motyvuotais teismų sprendimais, jis atitiko Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punkto nuostatas.

Todėl ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

B. Konvencijos 5 straipsnio 3 dalis

Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad jo kardomasis kalinimas neatitiko „įmanomai trumpiausio laiko reikalavimo“, numatyto Konvencijos 5 straipsnio 3 dalyje.

Vyriausybė teigė, kad pareiškėjas nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, kadangi jis nesikreipė dėl kompensacijos už užsitęsusį kardomąjį kalinimą.

Vyriausybė pabrėžė, kad pareiškėjo kardomojo kalinimo trukmę lėmė objektyvios priežastys – bylos sudėtingumas ir didelė apimtis. Be to, bylos nagrinėjimas labai užtruko dėl byloje dalyvaujančių asmenų neatvykimo į teismą. Šiuo atžvilgiu Vyriausybė paaiškino, kad ikiteisminio tyrimo metu pareiškėjo advokatas kelis kartus neatvyko į teismą ir prokuratūrą. Vėliau, bylos teismo nagrinėjimo metu, pareiškėjo advokatas penkis kartus neatvyko į teismą, kartais nenurodydamas jokių jo neatvykimą pateisinančių priežasčių. Priešingai, dėl valstybės institucijų kaltės jokių esminių proceso vilkinimų nebuvo.

Galiausiai, Vyriausybė pabrėžė, kad pareiškėjo kardomojo kalinimo pratęsimus pateisino jo asmenybės pavojingumas, tą patvirtina pareiškėjo ankstesni teistumai ir jam pareikštų kaltinimų sunkumas.

Pareiškėjas savo ruožtu tvirtino, kad vidaus teismų nurodytos jo užsitęsusio kardomojo kalinimo trukmės priežastys negali būti laikomos „reikšmingomis“ ir „pakankamomis“. Jis taip pat teigė, kad bylos nagrinėjimas iš esmės buvo vilkinamas dėl bylą nagrinėjusio teismo sudėties pasikeitimo.

Teismui nebūtina nagrinėti, ar pareiškėjas galėjo pasinaudoti papildomomis teisinės gynybos priemonėmis jo kardomajam kalinimui apskusti, kadangi jo skundas bet kuriuo atveju turi būti paskelbtas nepriimtiniu dėl šių priežasčių.

Teismas atkreipia dėmesį, kad pareiškėjo kardomasis kalinimas truko nuo 1999 m. kovo 1 d. iki 2002 m. liepos 19 d., t. y. 3 metus, 4 mėnesius ir 19 dienų.

Teismas pakartoja, kad suėmimo trukmės pagrįstumas turi būti įvertinamas kiekvienoje byloje, atsižvelgiant į konkrečias jos aplinkybes. Besitęsiantis suėmimas konkrečioje byloje gali būti pateisintas tik esant aiškiam viešajam interesui, kuris, nepaisant nekaltumo prezumpcijos, nusvertų teisę į laisvę. Pareiga išnagrinėti aplinkybes, įrodančias ar paneigiančias tokio imperatyvaus intereso buvimą, ir išdėstyti jas sprendimuose dėl prašymų paleisti iš suėmimo pirmiausia tenka nacionalinėms teisminėms institucijoms. Iš esmės šiuose sprendimuose pateiktų motyvų ir pareiškėjo skunduose nurodomų faktų pagrindu Teismas turi nuspręsti, ar buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio 3 dalis. Pagrįsto įtarimo, kad sulaikytas asmuo padarė nusikaltimą, buvimas yra būtina (*sine qua non*) besitęsiančio suėmimo teisėtumo sąlyga, bet praėjus tam tikram laiko tarpui ji nebėra pakankama. Tada Teismas privalo nustatyti, ar kiti teisminių institucijų pateikti pagrindai buvo „reikšmingi“ ir „pakankami“, kad toliau pateisintų laisvės atėmimą (žr. *Vaivada v. Lithuania* (dec.), nos. 66004/01 ir 36996/02, 2005-11-24; taip pat žr. *Stašaitis v. Lithuania* no. 47679/99, 2002-03-21, § 82).

Šiuo požiūriu Konvencijos precedentinėje teisėje yra suformuluotos kelios pagrindinės priimtinos priežastys, dėl kurių galima atsisakyti paleisti asmenį už užstatą: pavojus, kad kaltinamasis pabėgs ir neatvyks į teisminį bylos nagrinėjimą arba, kad jis/ji imsis veiksmų, siekdamas sukliudyti teisingumo įvykdymui, pavyzdžiui, nslėpdamas įrodymus (žr. *Stögmüller v. Austria*, 1969-11-10, Series A no. 9, § 15; taip pat žr. *Wemhoff v. Germany*, 1968-06-27, Series A no. 7, § 14), darys naujus nusikaltimus (žr. *Matznetter v. Austria*, 1969-11-10, Series A no. 10, §§ 8–13) arba sukels viešus neramumus (žr. *Letellier v. France*, 1991-06-26, Series A no. 207, § 51).

Šios priežastys negali būti vertinamos vien tiktai pagal galimos sankcijos griežtumą; jos turi būti vertinamos atsižvelgiant į įvairius kitus reikšmingus veiksnius, kurie gali patvirtinti tokių pavojų buvimą arba atskleisti, jog jie yra tokie nežymūs, kad negali pateisinti kardomojo kalinimo. Šiame kontekste ypač būtina atsižvelgti į kaltinamojo asmenybę ir jo moralines savybes (žr. *W. v. Switzerland*, 1993-01-26, Series A no. 254-A, § 33), taip pat į kitas ypatingas aplinkybes, pavyzdžiui, į tikėtiną tolesnį nusikalstamą elgesį,

nukentėjusiųjų nuo nusikaltimo asmenų patirtos žalos dydį bei kaltinamojo pavojingumo laipsnį (žr. *mutatis mutandis* sprendimą pirmiau minėtoje *Matznetter* byloje, *ibid*).

Motyvai už ir prieš paleidimą į laisvę neturi būti „bendri ir abstraktūs“ (žr. *Clooth v. Belgium*, 1991-12-12, Series A no. 225, § 44). Tuo atveju, kai įtariamajam yra paskirtas kardomasis kalinimas, jo byla turi būti išnagrinėta pirmumo tvarka bei ypač atidžiai (žr. pirmiau minėtą sprendimą *Matznetter* byloje, § 12).

Atsižvelgdamas į šios bylos faktus, Teismas pirmiausia pažymi pareiškėjo baudžiamojo proceso sudėtingumą. Pareiškėjui buvo iškeltos kelios atskiros bylos, kurios vėliau tyrimo metu buvo sujungtos. Galiausiai ši byla apėmė daugiau nei 11 kartu nagrinėtų epizodų dėl nusikalstamų veikų, kurių padarymu skirtingų aukų atžvilgiu ir skirtingu laiku buvo įtariamasis pareiškėjas ir keturi jo bendrininkai, o įtariamų nusikaltimų pobūdis svyravo nuo pasikėsimo nužudyti iki turto prievartavimo ir nusikaltimų nuosavybei. Taigi valdžios institucijos susidūrė su labai sudėtinga užduotimi nagrinėjant bylą ir šaukiant daug nukentėjusiųjų ir liudytojų.

Teismas taip pat pastebi, kad bylos nagrinėjimas buvo daug kartų atidėtas dėl kai kurių iš byloje dalyvaujančių asmenų neatvykimo į teismo posėdį arba dėl jų ligos. Iš tiesų, paties pareiškėjo advokatas kelis kartus neatvyko į teismą (žr. dalį „Faktai“ pirmiau).

Pastebėtina, kad teismai, sankcionavę pareiškėjo kardomąjį kalinimą, savo sprendimus grindė trimis pagrindinėmis priežastimis, būtent, kad pareiškėjas gali bėgti, trukdyti bylos tyrimui paveikdamas nukentėjusiuosius bei liudytojus ir daryti naujus nusikaltimus. Teismas yra įtikintas, kad visi šie kriterijai nebuvo bendri ar abstraktūs, ir kad jie buvo „reikšmingi“ tęstiniam pareiškėjo kardomajam kalinimui 5 straipsnio 3 dalies požiūriu.

Be to, vidaus teismai nenustatė vidaus teisės pažeidimų dėl pareiškėjo suėmimo trukmės, taip pat nėra jokių įrodymų dėl bylos nagrinėjimo vilkinimo, kuris galėtų būti priskirtas valdžios institucijoms. Pareiškėjo kardomojo kalinimo trukmės klausimas ir pareiškėjo skundai dėl proceso vilkinimo buvo kelis kartus atidžiai išnagrinėti teismuose, kurie detalčiai argumentavo savo išvadas, kad „įmanomai trumpiausio laiko“ reikalavimas nebuvo pažeistas, atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes. Konkrečiai, 2001 m. spalio 17 d. sprendime Apeliacinis teismas konstatavo, kad bylos nagrinėjimas buvo daug kartų atidėtas byloje dalyvaujančių asmenų prašymu arba dėl jų neatvykimo į teismo posėdžius. 2002 m. vasario 27 d. Apeliacinis teismas nustatė, kad pareiškėjo kardomojo kalinimo trukmė buvo pateisinama, atsižvelgiant į ypač didelę bylos apimtį ir jos sudėtingumą. 2002 m. liepos 19 d. nuosprendyje ir Apeliacinio teismo 2003 m. rugsėjo 4 d. sprendime teismai taip pat nurodė, kad bylos nagrinėjimo trukmę didžiąja dalimi lėmė kitų teisiamųjų byloje ir jų advokatų elgesys (žr. dalį „Faktai“ pirmiau).

Nors Teismas atsižvelgia į tai, kad 2000 m. gegužės 12 d. sprendimas grąžinti bylą tyrimui buvo vėliau panaikintas, Teismas nemano, kad šis proceso defektas ar vėlesni bylą nagrinėjusio teismo sudėties pakeitimai turėjo esminės įtakos bylos nagrinėjimo trukmei. Taigi Teismas negali daryti išvados, kad valdžios institucijos nepakankamai atidžiai nagrinėjo bylą (žr. pirmiau minėtą nutarimą *Vaivados* byloje; taip pat žr., priešingai, pirmiau minėtą sprendimą *Stašaičio* byloje, § 84).

Atsižvelgiant į ilgą pareiškėjo suėmimo trukmę, galima teigti, jog kai kurie pagrindai, kuriais rėmėsi vidaus teismai, siekdami pateisinti besitęsiantį kardomąjį kalinimą – konkrečiai, pavojus, kad pareiškėjas gali slėptis ir paveikti tyrimą – galėjo tapti „nebepakankami“ Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies požiūriu iki to laiko, kai pareiškėjas buvo nuteistas ir jo kardomasis kalinimas baigėsi. Tačiau, kaip pastebėjo vidaus teismai, atsižvelgiant į pareiškėjo asmenybės pavojingumą ir ilgai besitęsiantį jo nusikalstamą elgesį, patvirtintą ankstesniais teistumais, pavojus, kad jis vėl nusikals, tebebuvo „pakankamas“ pagrindas, pateisinant jo kardomąjį kalinimą viso ginčijamo laikotarpio metu (žr. pirmiau minėtą *Vaivada*, t. p. žr. *mutatis mutandis* pirmiau minėtą sprendimą *Matznetter* byloje, § 11).

Galiausiai, Teismas pastebi, kad vidaus teismai atsižvelgė į priežastis, pareiškėjo nurodytas jo skunduose dėl kardomojo kalinimo pratęsimo, bet nenustatė jokių įtikinančių priežasčių, kurios galėtų pateisinti pareiškėjo paleidimą į laisvę (žr. dalį „Faktai“ pirmiau).

Atsižvelgiant į minėtas aplinkybes, ypač į pareikštų kaltinimų skaičių ir jų sunkumą, pareiškėjo polinkį nusikalsti ir į tai, kaip išsamiai vidaus teismai šį klausimą išnagrinėjo, Teismas mano, kad visa pareiškėjo kardomojo kalinimo trukmė nebuvo per ilgą Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies požiūriu.

Todėl ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

C. Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis

Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad jis negalėjo apskųsti 2000 m. rugsėjo 6 d. apeliacinės instancijos teismo nutarties dėl jo kardomojo kalinimo teisėtumo.

Teismas pakartoja, kad Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis neužtikrina teisės, kaip tokios, skųsti sprendimus, kuriais skiriamas ar pratęsiamas suėmimas, kadangi nuostatoje kalbama apie „kreipimąsi į teismą“, o ne apie „apeliacinius skundus“. Vienos institucijos įsikišimas atitinka Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies reikalavimus su sąlyga, kad taikomas teisminis procesas ir asmeniui suteikiamos garantijos, atitinkančios laisvės atėmimo pobūdį (žr. pirmiau minėtą *Jėčiaus* sprendimą, § 100; taip pat žr. vėlesnę *Becciev v. Moldova* bylą, no. 9190/03, § 68, 2005-10-04). Tokio teismo vertinimo apimtis turi būti pakankamai plati, kad apimtų tas sąlygas, kurios yra esminės, kad asmens suėmimas būtų „teisėtas“ pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punktą. Tam gali prireikti žodinio bylos nagrinėjimo rungimosi principo kontekste, užtikrinant teisinį atstovavimą (žr. *Chahal v. the United Kingdom*, 1996-11-15, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-V, §§ 126–133; taip pat žr. *Hussain v. the United Kingdom*, 1996-02-21, *Reports* 1996-I, §§ 57–60).

Teismas pastebi, kad ginčijama 2000 m. rugsėjo 6 d. nutartis pratęsti pareiškėjo kardomojo kalinimo terminą dviem mėnesiams buvo priimta Apeliacinio teismo posėdyje, kuriame dalyvavo pareiškėjas su savo advokatu bei prokuroras. Taigi pareiškėjas proceso metu, kuris vyko laikantis rungimosi principo, galėjo ginčyti jo besitęsiančio kardomojo kalinimo pagrindus. Todėl Teismas konstatuoja, kad Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies reikalavimai nebuvo pažeisti.

Todėl ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

10. Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu, pareiškėjas skundėsi įvairiais procesiniais pažeidimais. Teismas pažymi, kad pareiškėjas nurodė iš esmės tokius pačius skundus savo apeliaciniame ir kasaciniame skunduose vidaus teismams, nagrinėjusiems šiuos klausimus pakankamai ilgai ir atmetusiems juos kaip nepagrįstus. Remdamasis turima bylos medžiaga, Teismas nemato jokių požymių, rodančių, kad procesas, kaip visuma, galėtų būti laikomas neteisingu. Todėl pareiškėjo skundai šioje pareiškimo dalyje yra aiškiai nepagrįsti 35 straipsnio 3 dalies požiūriu ir turi būti atmesti pagal 35 straipsnio 4 dalį.

11. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad kardomojo kalinimo įstaigoje jo korespondencija buvo cenzūruojama ir pasimatymai su žmona buvo ribojami. Jis taip pat teigė, kad jo religijos laisvė buvo pažeista. Pareiškėjas rėmėsi Konvencijos 8, 9, 13, 14 ir 17 straipsniais.

Tačiau Teismas pastebi, kad pareiškėjas nekėlė nei vieno šių klausimų vidaus teismuose. Todėl minėti skundai turi būti atmesti pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo (žr. pirmiau cituotą *Jankausko* nutarimą).

12. Galiausiai, remdamasis Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsniu, pareiškėjas skundėsi dėl laikino jo žmonos tam tikro turto arešto.

Tačiau Teismas pastebi, kad pareiškėjas negali būti laikomas auka dėl tariamo Konvencijos pažeidimo jo žmonos atžvilgiu, kaip to reikalaujama Konvencijos 34 straipsnyje. Todėl ši pareiškimo dalis yra *ratione personae* nesuderinama su Konvencijos nuostatomis 35 straipsnio 3 dalies požiūriu.

Atsižvelgiant į pirmiau pateiktas išvadas, Konvencijos 29 straipsnio 3 dalies taikymas šiai bylai turi būti nutrauktas.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

Skelbia šį pareiškimą nepriimtinu.

S. DOLLÉ
Kanclerė

A.B. BAKA
Pirmininkas